Blogi

Digitaalinen talousosaaminen tukee päätöksentekoa finanssipalveluissa

Talousosaaminen | 11.03.2026 | Anu Raijas

KIRJOITTAJA

Anu Raijas
Talousosaamisen
neuvonantaja

Digitaaliset finanssipalvelut ovat mullistaneet tapamme säästää, lainata ja sijoittaa. Samalla ne ovat tuoneet kuluttajien arkeen uusia riskejä, joita ei ole aina helppo tunnistaa tai saati hallita.

Digitaaliset finanssipalvelut ovat mullistaneet tapamme säästää, lainata ja sijoittaa. Samalla ne ovat tuoneet kuluttajien arkeen uusia riskejä, joita ei ole aina helppo tunnistaa tai saati hallita.

Maaliskuun alussa OECD julkaisi Consumer Finance Risk Monitor -raportin, joka osoittaa, että rahoitusmarkkinoiden digitalisoituminen edellyttää kuluttajien talousosaamisen jatkuvaa päivittämistä. Huijaukset, monimutkaiset digitaaliset tuotteet ja palvelut sekä nopeasti muuttuva toimintaympäristö haastavat erityisesti niitä kuluttajia, joilla ei ole riittäviä valmiuksia arvioida riskejä.

Tässä tilanteessa poliittisten päättäjien ja viranomaisten vastuu korostuu. Kuluttajansuojan ja rahoitusmarkkinoiden toimivuuden kannalta on olennaista tunnistaa ja seurata kuluttajiin vaikuttavia ilmiöitä, trendejä ja riskejä sekä arvioida niistä aiheutuvaa haittaa. Ilman systemaattista seurantaa ja vaikuttavia ohjauskeinoja riskit voivat kasautua ja heikentää kuluttajien luottamusta koko rahoitusjärjestelmään.

Digitalisaatio riskien ja mahdollisuuksien ajurina

Digitalisaatio on parantanut finanssipalvelujen saatavuutta ja tehokkuutta sekä madaltanut asiointikynnystä monille kuluttajille. Samanaikaisesti se on kuitenkin muodostunut keskeiseksi riskien ajuriksi, kuten tutkimukset meillä Suomessakin ovat osoittaneet. Rahoitushuijaukset ja -petokset ovat nousseet merkittävimmäksi kuluttajia uhkaavaksi riskiksi, ja niiden ennakoidaan lisääntyvän edelleen.

Erityisesti identiteettivarkaudet, sosiaalinen manipulointi sekä deepfake-teknologia ja tekoälyn avulla tuotettu vilpillinen sisältö haastavat perinteisiä valvonta- ja suojelumekanismeja. Näiden ilmiöiden taklaaminen edellyttävät viranomaisilta, lainsäätäjiltä ja markkinatoimijoilta uudenlaista osaamista sekä tiivistä yhteistyötä.

Myös algoritmisen päätöksenteon lisääntyvä käyttö finanssipalveluissa luo uusia riskejä. Kuluttajien on usein vaikea ymmärtää tai arvioida algoritmien tekemiä päätöksiä, mikä voi heikentää päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja lisätä käyttäytymisvinoumien vaikutusta. Tällöin kuluttaja saattaa päätyä taloudellisesti epäedulliseen ratkaisuun ilman tosiasiallista mahdollisuutta arvioida päätöksen perusteita tai vaihtoehtoja.

Digitaalisten luottokanavien yleistyminen on helpottanut luoton saatavuutta. Verkossa tarjottavat luotot ja verkkokaupan yhteydessä tarjottavat luotonkaltaiset maksumahdollisuudet voivat kuitenkin hämärtää käsitystä luoton kokonaiskustannuksista sekä kuluttajan todellisen maksukyvystä. Tämä voi lisätä ylivelkaantumisen riskiä erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien kuluttajien keskuudessa.

Digitaalinen syrjäytyminen ja tiedon epäsymmetria

Vaikka digitalisaatio parantaa palveluiden saatavuutta, voi se myös synnyttää uudenlaista syrjäytymistä. Verkkopalvelujen yleistyminen ja fyysisten palvelukanavien supistuminen voivat jättää palvelujen ulkopuolelle kuluttajia, joilla on puutteellinen digitaalinen tai taloudellinen osaaminen.

Puutteellinen tieto finanssituotteista ja -palveluista on keskeinen kuluttajariski. Kuluttajaluottoihin liittyvissä valituksissa korostuvat luottojen kustannukset, tiedonantovelvoitteiden puutteet sekä perintään liittyvät ongelmat. Tämä viittaa siihen, että markkinoilla esiintyy edelleen merkittävää tiedon epäsymmetriaa kuluttajien ja palveluntarjoajien välillä.

Mitä tilanteen parantamiseksi voidaan tehdä?

Oikeudenmukainen ja vastuullinen kohtelu finanssituotteiden ja -palveluiden hankinnan ja käytön kaikissa vaiheissa vahvistaa kuluttajien taloudellista hyvinvointia sekä luottamusta rahoitusjärjestelmään. Tehokas markkinakäyttäytymisen valvonta, riskiperusteinen seuranta sekä data-analytiikan hyödyntäminen ovat keskeisiä keinoja väärinkäytösten havaitsemisessa.

Lisäksi viranomaisten, lainvalvonnan, toimialan ja kuluttajajärjestöjen välinen yhteistyö on välttämätöntä erityisesti rahoitushuijausten torjunnassa ja rajat ylittävien ilmiöiden hallinnassa.

Kuluttajansuojan vahvistaminen ei kuitenkaan rajoitu valvontaan ja sääntelyyn. Keskeistä on myös kuluttajien voimaannuttaminen. Digitaalisen talousosaamisen kehittäminen, selkeät ja vertailukelpoiset tietotyökalut sekä kohdennettu viestintä tukevat kuluttajien kykyä tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä erityisesti tilanteissa, joissa riskit ovat suurimmat.

Asiasanat

kuluttajat, rahoitusmarkkinat, talousosaaminen